

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSR/500/5/2014/MS

Warszawa, 5 czerwca 2014 roku

Pan
Władysław Kosiniak-Kamysz
Minister Pracy i Polityki
Społecznej

Szanowny Panie Ministrze,

z zadowoleniem przyjmuję informacje o trwających przygotowaniach do rozpoczęcia prac nad nowelizacją ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.).

W tym kontekście, zwracam się do Pana Ministra o ponowne przeanalizowanie kwestii kwalifikowania i nadzoru nad rodzinami zastępczymi oraz przeprowadzenie niezbędnych zmian legislacyjnych.

Jednocześnie, chciałbym zwrócić uwagę na aktualne, w mojej ocenie, wnioski zawarte w kierowanych do Pana Ministra wystąpieniach z 28 września 2012 roku oraz 21 stycznia 2013 roku oraz pozostałej korespondencji dotyczącej wyżej wymienionych kwestii.

We wspomnianych wystąpieniach sygnalizowałem między innymi potrzebę wydania aktu prawnego, który przyczyni się do podniesienia standardów procedur prowadzenia kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze. Wśród jego elementów, które uważam za niezbędne jest określenie konieczności dokonywania pogłębionych wywiadów środowiskowych. Wydaje się, że dokonanie oceny posiadania rękojmi do prawidłowego wypełniania funkcji rodziny zastępczej nie może odbyć się bez zasięgnięcia opinii z różnych środowisk, które mogą mieć wiedzę na temat kandydatów. Podobnie, będąc przekonanym

o niebagatelnej roli dla poprawnego przeprowadzenia diagnozy psychologicznej i pedagogicznej kandydatów postuluję, aby odbywała się ona przy zastosowaniu zalecanych a nawet ściśle określonych metod badawczych.

Podtrzymuję również zgłaszane wątpliwości dotyczące kwestii szkoleń, jakim poddawani są kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Do tych uwag należą przede wszystkim: ustalenie zbyt niskiego minimalnego czasu trwania szkoleń oraz brak uregulowań, które skutkowałyby ujednoczeniem ich organizacji. Taki stan rzeczy w mojej ocenie nie gwarantuje wyposażenia na odpowiednio wysokim poziomie w wiedzę, doświadczenie i umiejętności pracy z dziećmi wszystkich kandydatów.

W mojej ocenie warto też rozważyć poszerzenie katalogu warunków, jakie muszą spełniać kandydaci na rodziny zastępcze oraz na prowadzących rodzinny dom dziecka poprzez wprowadzenie obowiązku poddawania ich obowiązkowemu badaniu psychiatrycznemu. Jednocześnie rozważając kwestie zdrowia ww. kandydatów ponownie pragnę zwrócić uwagę na sygnalizowany przez mnie brak jasnych kryteriów określających przeciwwskazania do pełnienia ww. funkcji, jakimi miałyby kierować się wydający stosowne zaświadczenie lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. W tym zakresie można również rozważyć odpowiadającą postulatowi profesjonalizacji rodzin zastępczych propozycję, aby zaświadczenie lekarza POZ zastąpić orzeczeniem lekarza medycyny pracy. Kryteria stanowiące podstawę do wydania takiego orzeczenia mogłyby wówczas zostać ustalone analogicznie do kryteriów określonych dla wychowawczy w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Równie ważną co prawidłowy dobór rodzin zastępczych jest kwestia weryfikacji ich kwalifikacji w toku pełnienia funkcji. Wobec powyższego stanowiąca element nadzoru weryfikacja powinna odbywać się przynajmniej co dwa lata.

Dodatkowo w zakresie wzmocnienia nadzoru nad funkcjonowaniem rodzinnej pieczy zastępczej można rozważyć wyposażenie koordynatora w uprawnienia do wglądu w sytuację rodziny. Niezależnie od uwzględnienia tej propozycji, za zasadne uważam zmniejszenie o połowę maksymalnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej będących pod jego opieką. Wydaje się bowiem, że w świetle ilości i zakresu obowiązków jakie na koordynatorów nakłada ustawa o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie jest możliwe ich rzetelne zrealizowanie bez urealnienia liczby rodzin, które mogą korzystać z pomocy tego samego koordynatora.

Ponadto niezbędnym rozszerzeniem przepisów w zakresie szeroko rozumianego nadzoru nad rodziną pieczą zastępczą jest wprowadzenie regulacji, które pozwolą wojewodzie na wykonywanie działań nadzorczych.

Kierując się troską o prawa dzieci, które czasowo lub stale zostały pozbawione naturalnego środowiska rodzinnego i wymagają opieki i ochrony ze strony państwa, na podstawie art. 10a ustawy z 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.) zwracam się do Pana Ministra z prośbą o ponowną analizę funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i poparcie postulowanych przez Rzecznika Praw Dziecka zmian podczas prac nad zmianą ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

z wyznaczenia osobiście
Marek Piłchucki

do wiadomości:

Pani

Magdalena Kochan

Zastępca Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DSR-I-073-41-1-KM/14

Warszawa, dnia 26 czerwca 2014 r.

Pan
Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Ministrze,

Odpowiadając na pismo z dnia 5 czerwca 2014 r. znak: ZSR/500/5/2014/MS, dotyczące przygotowywanych zmian do ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, z późn. zm.), uprzejmie informuję:

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w/w ustawy wskazuje się, że pełnienie funkcji rodziny zastępczej może zostać powierzone małżonkom lub osobie niepozostającej w związku małżeńskim, jeśli spełniają następujące warunki:

- a. dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej;
- b. nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
- c. wypełniają obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego;
- d. nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
- e. są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone zaświadczeniami o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wystawionymi przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
- f. przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

g. zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:

- rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
- właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
- wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe (zaświadczenie nie jest wymagane w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych).

Stosownie do art. 35 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, co do zasady, następuje na podstawie postanowienia sądu rodzinnego i opiekuńczego i tylko na podstawie postanowienia sądu piecza ta może zostać rodzinie zastępczej odebrana. Przed umieszczeniem dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego, sąd zasięga między innymi opinii właściwego ośrodka pomocy społecznej, opinii właściwego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, informacji o dotychczasowym sprawowaniu funkcji przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz informacji z rejestru danych prowadzonego przez starostę na podstawie przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wskazana w przepisach opinia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej potwierdza spełnianie przez kandydata wymogów, o których mowa w przytoczonym wyżej art. 42 ustawy oraz posiadanie predyspozycji i motywacji do sprawowania pieczy zastępczej, jak również zawiera potwierdzenie ukończenia przez kandydata odpowiedniego szkolenia dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej (szkolenie nie jest wymagane od kandydatów na rodziców zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, ale kandydaci mogą z niego skorzystać).

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka muszą obowiązkowo zostać przeszkoleni według programu szkolenia, zatwierdzanego decyzją Ministra Pracy i Polityki Społecznej na okres 5 lat. Podstawowy program obejmuje nie mniej niż 60 godzin szkolenia, w tym 10 godzin praktyki. Zdobywanie kwalifikacji na rodziny zastępcze zawodowe wymaga ukończenia dodatkowych modułów. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej zawiera minimum programowe i godzinowe wymagane dla programu szkolenia.

Zadania związane z oceną kandydatów pod kątem spełniania wymogów określonych w art. 42 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, organizacją szkoleń, wydawaniem zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, spełniania warunków o których mowa w art. 42 ustawy i posiadania predyspozycji i motywacji do sprawowania pieczy zastępczej realizują zatrudnieni u organizatora rodzinnej pieczy zastępczej specjaliści, m. in. z zakresu psychologii i pedagogiki.

Do osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą kierowani są koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, którzy na bieżąco pracują z rodziną zastępczą i mają także możliwość prowadzenia bezpośrednich rozmów z dziećmi. Od 2015 r. każda rodzina zastępcza i rodzinny dom dziecka – na ich wniosek - będą objęci opieką koordynatora. Obecnie przepis ten uzależnia obligatoryjność przyznania koordynatora od doświadczenia osób sprawujących rodzinną pieczę i od złożenia wniosku w tej sprawie (art. 77 i 233 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w dniu 6 czerwca 2014 r. został złożony do Pani Marszałek Sejmu poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. W projekcie tym planuje się wzmocnienie procesu kwalifikacji kandydatów przez wprowadzenie obowiązkowych badań psychologicznych dla kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka, które będą aktualizowane przez rodziny zastępcze co 2 lata. Opinie te będą wydawane przez psychologa, który posiada co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku psychologia oraz 2-letnie doświadczenie w poradnictwie rodzinnym.

Niezwykle istotną kwestią, obok właściwego przygotowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, jest sprawa wsparcia rodziny zastępczej w trakcie wykonywania funkcji (koordynator rodzinnej pieczy zastępczej), a także sposób kontrolowania i monitorowania przebiegu pieczy zastępczej. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje także bieżącej oceny rodziny zastępczej (jej warunki i tryb określa ustawa).

We wspomnianej nowelizacji przewiduje się wzmocnienie przepisów dotyczących kontroli systemu ze strony starosty oraz wprowadzenie kontroli wojewody nad realizacją zadań wynikających z ustawy, a dotyczących – obok instytucjonalnej pieczy zastępczej – także rodzinnej pieczy zastępczej.

Ponadto należy zauważyć, że za kształtowanie systemu pieczy zastępczej odpowiada właściwy starosta. Celem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej było wprowadzanie rozwiązań służących dobru dziecka i jednocześnie ograniczających wydatki powiatów poprzez proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, tj. przechodzenia

z placówek opiekuńczo - wychowawczych do form rodzinnych, tj. z form droższych na formy tańsze, ale z punktu widzenia dobra dziecka właśnie bardziej pożądanych.

Oprócz rozwiązań zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która to ustawa jest swoistym rodzajem strategii deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w ramach nowej perspektywy finansowej funduszy unijnych na lata 2014- 2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych, również planowane są środki z przeznaczeniem na proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, tj. rozwój jej rodzinnych form. Ponadto w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER 2014-2020) z poziomu krajowego planuje się promowanie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i zawodu rodzica zastępczego, kształcenie kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz budowanie standardów kwalifikacyjnych do pełnienia roli rodzica zastępczego i adopcyjnego.

Z popowalaniem

MINISTER
z up. *S m B*
Elżbieta Szydło
Podsekretarz Stanu